

ברכה, רחמנות, וע"ז
מ. נבון

דברים פרק ז

(יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יקנוק אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך: (יג) ואהבך וברכך והרפך וברכך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך: (יד) ברוך תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך: (טו) והסיר יקנוק ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנאיך: (טז) ואכלת את כל העמים אשר יקנוק אלהיך נתן לך לא תחס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך: ס

משנה מסכת אבות פרק ד

[טז] רבי ינאי אומר אין בדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים ...

משנה מסכת אבות פרק א

[ג] אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ט

והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד ש[הקב"ה] יסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצווה כדי שנזכה לחיי העולם הבא.

לעשות או להיעשות

"כחכי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח:יז)

"יקנוק ילחם לכם ואתם תחרישון" (שמות יד:יז).

"ונתן מלביהם בידך והאבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב איש בפניך עד השמדך אתם"

(דברים פרק ז:כד).

אור החיים

לא תחוס עינד – על דרך אומרו (משלי יב:ל), "ורחמי רשעים אכזרי", פירוש: אין זו ממידות הטובות אלא מדה רעה, ולזה מזהיר נגדיות מדה טובה, כי במה שלפנינו אינה אלא רעה.

אור החיים

וגמר "ולא תעבוד אלוהיהם וגו'" להעריך שרחמנות בדבר זה תוליד מיחוש עבודה זרה, והוא אומר "כי מוקש 'הוא' לך", פירוש [המילה] 'הוא' [זאת אומרת, 'המוקש' הוא] 'העם' שכשאתה חס עליו אתה מתאכזר על עצמך. או [גם ש]פירוש [המילה] 'הוא', חוזר על 'הרחמנות' אשר צווה עליו לבל יחוס.

רב הרשל שכטר

"כמו במצב מלחמה, כשזה נחוץ, על חיילי צה"ל לירות בכוונה להרוג, והרשות בידיהם להעניש או להרוג ערבים חפים מפשע כשהמצב דורש כך."

המהר"ל מפראג (גור אריה על פרשת וישלח)

ואע"ג דאמרה התורה "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום" היינו היכי דלא עשו לישראל דבר. אבל היכי דעשו לישראל דבר, כגון זה שפרצו בהם לעשות להם נבלה [כמו שכס ועמלק] אע"ג דלא עשה רק אחד מהם, כיון דמכלל העם הוא, כיון שפרצו להם תחילה, מותרים ליקח נקמתם מהם. וה"נ כל המלחמות שהם נמצאים, כגון "צרור את המדיינים וגו", אע"ג דהיו הרבה שלא עשו, אין זה חילוק כיון שהיו באותה אומה שעשה רע להם, מותרים לבא עליהן למלחמה, וכן הם כל המלחמות.

שמואל א טו:ג

"עֲתָה לַךְ וְהִפִּיתָה אֶת עֲמֶלְק וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְלֹא תַחַמַּל עֲלֵינוּ..."

רב הירש

רואים מיד, ..., למה דווקא כאן נדרשת צייתנות... [כי] כאשר אנו חושבים על כל ההוראות, כל החוקים של הקב"ה המתוכננים לחנך עם ישראל לרגישות עדינה אצילה, לנטייה לפעול באהבה כלפי כל הבריות, ולהתחשב בזולת תמיד, עם כן הציווי לשאול כאן נראה פשוט כמנוגד לחלוטין למה שאחרת נלמד ונשאף.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

אמר רבי מני: בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול (שמואל א' טו) "לך והכית את עמלק", אמר: ומה [על] נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, [על] כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה! ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) "אל תהי צדיק הרבה". ובשעה שאמר לו שאול לדואג (שמואל א' כב) "סב אתה ופגע בכהנים", יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) "אל תתשע הרבה".

ילקות שמעוני (שמואל א רמז קכא)

"כל שהוא רחמן על אכזרים לסוף נעשה אכזר על רחמנים."

שמואל א פרק טו

(כב) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲחִפֵּץ לִיקְנֹק בְּעֵלּוֹת וּזְבָחִים בְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יִקְנֹק הֲיֵנָה שְׁמֵעַ מְזַבֵּחַ טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים: (כג) כִּי חֲטָאתָ קִסֵּם מְרִי וְאָנֹן וְתַרְפִּים הִפְצַר יַעַן מֵאִסְתָּ אֶת דְּבַר יִקְנֹק וַיִּמְאָסְךָ מִמֶּלֶךְ:

רב הירש

הפרת ציווי ה' במכוון צוין כ"חטאת קסם", כי ע"י האקט שבו הפר רצון ה', הוא מראה שכוח אחר – אם זה תאוות אישיות או אם זה שיקול דעת עצמי – הוא בעל עוצמה רבה יותר מרצון ה'. ובאותה מידה כך הקוסם מתיימר להיות מסוגל להכניע את הרצון העליון לרצונו.